

NEJVĚTŠÍ PROBLÉM: PLATY NEPEDAGOGŮ

Dvě třetiny tarifních tříd pro kuchařky nebo školníky jsou pod úrovní zaručené mzdy

Skoro jeden a půl měsíce jsme čekali, co se pro školství vyklube z nového návrhu rozpočtu pro letošní rok. Ten předchozí, který ještě nesl podpis Babišovy vlády, sliboval zhruba šestiprocentní meziroční růst, což nebylo nic moc, ale teď by se dalo říci – zaplatěm.

Při hledání úspor přišla kapitola školství o více než pět miliard korun a růst klesl zhruba na 4 procenta. Podle prvních zpráv se úspor mělo dosáhnout snížením počtu neobsazených tabulkových míst, což by ovšem znamenalo dost tvrdý zásah do rozpočtu škol, které třeba čekají, až se jim podaří sehnat nedostatkové angličtináře nebo třeba fyzikáře.

Nic se nestane?

Ministr financí Zbyněk Stanjura na tiskovce krátce po schválení vládního návrhu prohlásil, že rušení neobsazených míst je dlouhodobý proces, ke kterému je nutné přistupovat komplexně, což platí i pro oblast školství. „Jsme domluveni, že necháme všechny peníze, které tam měly být, a sníží se počet neobsazených tabulkových míst. Nikdo tedy nepřijde o peníze, jen zrealizujeme počet míst a zrealizujeme průměrnou mzdu. Dnes se objem prostředků vydělil počtem tabulkových míst a z toho vyšla průměrná mzda. Když jsou některá místa dlouhodobě neobsazená, důvody jsou jasné. Škol jsou tisíce, když na nich je volné pracovní místo (a to je na mnoha školách), výsledkem je obrovské číslo. A učitelé přestupují z jedné školy na druhou, takže to nebude mít žádný dopad na mzdové prostředky, na celkový objem prostředků, které půjdou do regionálního školství,“ vysvětloval poněkud zmateně.

Skutečně to ale znamená, že se nic nestane? Budou peníze na přespočetné hodiny, které vznikaly kvůli tomu, že místo ve škole nebylo obsazeno a ostatní učitelé si tyto vyučovací hodiny „rozebrali“? Je dobré poznamenat, že přesčasové hodiny jsou „drahé“.

Někde se přidalo, hlavně se škrtá

Ministr školství Petr Gazdík v tiskové zprávě k rozpočtu říká: „Rezort školství byl s kolegy z ministerstva financí prakticky v každodenním kontaktu a věřím, že se nám podařilo vyjednat kompromis,

který se prakticky nedotkne škol ani žáků a studentů, ale přesto se podařilo najít významné úspory. Kromě těch se nám ale podařilo vyjednat několik významných navýšení oproti rozpočtu z loňského roku, především jde o nárůst běžných výdajů o 9 miliard na zajištění vzdělávání většího počtu žáků.“

Je celkem logické, že nejdřív vypočítává, kde se všude navýšovalo. Upozorňuje, že návrh rozpočtu kapitoly MŠMT na rok 2022 zajišťuje oproti schválenému rozpočtu na rok 2021 zvýšení příspěvku na činnost vysokých škol o 1,2 miliard korun, vzroste také institucionální podpora výzkumných organizací o 1,1 miliard korun. Dokonce i regionální školství podle zprávy MŠMT může meziročně počítat s nárůstem běžných výdajů o 9 miliard korun, což pokryje jak vzdělávací potřeby většího počtu dětí, žáků a studentů ve školním roce 2021/2022 (jestli totéž platí pro letošní část školního roku 2022/2023 jasné není), tak navýšení platů pedagogických pracovníků o 2 %. V oblasti mládeže pak došlo k drobnému meziročnímu navýšení

o 17 milionů korun, což znamená šestiprocentní růst.

A pak se zpráva dostala i k položkám, ve kterých se škrtalo. Snížením navrženého růstu objemu financí na platy z 3,5 procent na pouhých 2 procenta a škrtnutím veškerého navýšení pro nepedagogy (tím přišli o 1400 korun měsíčně) se uspořilo 3,8 miliardy korun. V oblasti investic do vysokých škol a do výstavby nových základních škol v okolí Prahy bude o 1,5 miliardy korun méně. MŠMT vysvětluje, že důvodem je posun faktické realizace v rámci projektu Prstenec 2 do roku 2023 a 2024, a je tedy nutné, aby to rozpočet na tyto roky zohledňoval. Nezbyvá než věřit, že se tyto finance objeví v rozpočtu na rok následující.

Není to až taková priorita, jak se tvrdí

Ivo Vondrák, stínový ministr školství za hnutí ANO a hejtman Moravskoslezského kraje, pro UN hodnotí návrh rozpočtu pro školství snížený o 5,1 miliardy korun proti předchozímu návrhu jako problematický. „Pokles rozpočtu školství zcela určitě není dobrým signálem. Bohužel mi tento přístup potvrzuje mou osobní zkušenost rektora vysoké školy. V okamžiku, kdy je třeba šetřit, tak školství na všech úrovních vzdělávání toho není ušetřeno. Ukazuje se, že to není až taková priorita, jak se obvykle tvrdí, a považuji to za chybu.“

Andrey Zhuravlev / Shutterstock

► **Předseda školských odborů František Dobšík** připomíná, že z 5,1 miliardy korun, o které se snižuje celá kapitola MŠMT, se oblasti, která je těžištěm působnosti ČMOS PŠ, týkají 4,4 miliardy korun. A konstatuje, že tuto skutečnost rozhodně nemůže hodnotit pozitivně. „Vzhledem k tomu, že školství je trvale označováno jako priorita, podstatný faktor rozvoje společnosti, nemění se obsah a záměry koncepčních dokumentů, demografická situace je stejná jako při přípravě předchozího návrhu, je pro mě nepochopitelné, proč se snižuje rozpočet o uvedené částky. Zřejmě pro rok 2022 neplatí ta část vládního programového prohlášení v kapitole vzdělávání a sport, kde se říká: Důležitým úkolem koaliční vlády je získat pro školství více finančních prostředků tak, aby veřejné výdaje na vzdělávání a školské služby odpovídaly i poměru k HDP alespoň úrovni průměru zemí OECD,“ píše pro UN F. Dobšík.

Zároveň upozorňuje, že pokud dojde v prvním rozpočtovém roce k útlumu výdajů, o to větší rozpočtové nároky vzniknou v letech dalších. „Bohužel další předpokládaná perspektiva není známa. Vláda zároveň s návrhem rozpočtu na rok 2022 nezpracovala (nebo odborům nebyl předložen) střednědobý rozpočtový výhled, jak to ukládá § 4 zákona o rozpočtových pravidlech,“ kritizuje postup Fialovy vlády.

Počítá se s novými výkony?

Co se týká rizika škrtání neobsazených míst ve školách, o kterých se zmiňoval ministr financí Z. Stanjura, říká F. Dobšík, že podle dostupných informací ke škrtání neobsazených tabulkových míst má dojít v centrálních úřadech. A připomíná, že MŠMT má v tzv. kapitolním sešitu rozpracovat ukazatele ze státního rozpočtu do svého rezortu s tím, že o dosahování úspor cestou snižování počtu pedagogických pracovníků zatím ČMOS PŠ nic neví.

„Ale další práce na rozpočtu rezortu MŠMT v oblasti regionálního školství a přijímaná opatření budeme sledovat a jednat o nich s MŠMT. Nevíme, jak v rozpočtu jsou či nejsou zohledněny nové výkony ve školním roce 2022/23. Jestli zde nedošlo ke snížení předpokládaného počtu nových pedagogů,“ upozorňuje předseda odborů.

130 procent jako vtíp

Diskutovanou otázkou je i limit 130 procent pedagogického platu v porovnání s celorepublikovou mzdou. Při debatě na toto téma se nemohu vyhnout vzpomínce na klasický vtíp z doby Sovětského svazu, kdy byl nejlepší úderník osloven generálním tajemníkem, aby vyslovil přání, že bude splněno. „Potřeboval bych větší byt, soudruhu tajemníku,“ řekl a druhý den stranický deník Pravda přinesl článek o tom, že úderník dostal byt. I po roce se stal tento úderník zase nejlepším a opětmu generální tajemník klade otázku, co by si přál. „Potřeboval bych větší byt,

Kapitola 333 – MŠMT, 2021–2022

Rozpočet 2021	2022	
239 655 319 850 Kč	Návrh Babišovy vlády	254 713 494 463 Kč
		106,3 %
		Pro pedagogy
	Návrh Fialovy vlády	Pro nepedagogy
		1400 Kč
		249 560 445 264 Kč
		104,1 %
		Pro pedagogy
		2 %
		Pro nepedagogy
		0 Kč

Tabulka UN

soudruhu tajemníku,“ říká znovu. „Ten už jsi dostal,“ namítá generální tajemník. „Nedostal,“ odpovídá úderník. Tajemník si nechá přinést deník Pravda, ukáže mu článek a říká: „Soudruhu, ty nevěříš stranickému tisku?“

Ve vládním prohlášení se píše: „Garanujeme kvalitní platové ohodnocení pedagogických pracovníků a udržíme jejich platy na úrovni 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy.“ Od toho se zřejmě odpíchá premiér Petr Fiala, když na tiskové konferenci po projednání návrhu státního rozpočtu na rok 2022 na toto téma mluvil. Zopakoval, že je vzdělávání prioritou vlády a že se daří udržet v současném protinflačním rozpočtu platy pedagogů na

úrovni 130 % průměrné mzdy (ve státě). Podle dostupných informací a dat ministerstva školství a Českého statistického úřadu je ale dosaženo hladiny těsně přes 130 % pouze u platů učitelů, pedagogové (tedy i vychovatelé, asistenti pedagoga atd.) se pohybují výrazně níže.

Nelze udržovat něco, čeho ještě nebylo dosaženo

UN se pochopitelně dotázaly ministerstva školství, z čeho svá tvrzení o dosažení (a udržení) 130 % průměrné mzdy (ve státě) u pedagogů odvozuje. Bohužel, MŠMT na tuto (snad) jednoduchou otázku nemělo nebo nechťelo odpovědět.

I. Vondrák z ANO, které slíbilo růst platů pedagogů na úroveň 150 % roku 2017 (čehož se dosáhnout podařilo), připomíná razantní růst platů pedagogů v uplynulých letech. „Průměrný plat učitele je 48 444 Kč (to je hodnota, se kterou přišlo ministerstvo školství, pozn. red.), příjem pedagogických pracovníků včetně vychovatelek a asistentů pedagogů činí 45 501 Kč. V 1. až 3. čtvrtletí 2021 byla průměrná mzda na 37 047 Kč. Z pohledu platů jenom učitelů byl tento cíl splněn. V případě všech pedagogů jsme ale zatím na úrovni 123 %. V každém případě bych chtěl podtrhnout, že nárůst platů v této profesní skupině byl nesmírně rychlý a razantní a minulá vláda udělala pro prestiž učitelů z tohoto pohledu maximum možného,“ píše.

Podle ČMOS PŠ tvrzení o dosažených 130 procentech platů pedagogů realitě neodpovídá. Alespoň tedy té realitě, kterou představují oficiální údaje MŠMT a ČSÚ. Upozorňuje, že definice pedagogického pracovníka a výčet pozic (či povolání), které do kategorie pedagogů spadají, jsou uvedeny v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, a to taxativně.

„Text příslušné části vládního programového prohlášení, že budou udrženy platy pedagogických pracovníků na úrovni 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy, je nepřesný. Nelze udržovat něco, čeho ještě nebylo dosaženo,“ konstatuje F. Dobšík.

Smutná dvě procenta

Ono „udržování“ je problematické i tím, že růst objemu prostředků na platy pedagogů nastavila současná vláda pouze na 2 procenta. I. Vondrák z ANO upozorňuje, že o poklesu reálných příjmů pedagogů při současně inflaci není sporu. „Hlavně mám ale pocit, že v tom, co si učitelé museli prožít v minulém i letošním roku, je

Z Programového prohlášení vlády České republiky

Budoucnost každé vyspělé země je úzce spjata s kvalitou vzdělávání. Náš vzdělávací systém proto musí umět reagovat na výzvy, které před ním stojí, a mít takové školy, které dokážou připravit naše děti a mladé občany pro život ve společnosti 21. století...

Důležitým úkolem koaliční vlády je získat pro školství více finančních prostředků tak, aby veřejné výdaje na vzdělávání a školské služby odpovídaly v poměru k HDP alespoň úrovni průměru zemí OECD...

Podpora škol a pedagogických pracovníků

- Garantujeme kvalitní platové ohodnocení pedagogických pracovníků a udržíme jejich platy na úrovni 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy. Důraz budeme klást na udržení 20% podílu nadtarifních složek platu a jejich efektivní využívání. Připravíme a zavedeme systém profesního růstu pedagogů jako nástroje profesní podpory.

- Výrazně zlepšíme podmínky pro výkon učitelského povolání, zejména dostatečným rozšířením odborné podpory učitelů ve školách, včetně podpory začínajících učitelů do konce roku 2022...

Shutterstock

to špatný signál. Má to tedy i symbolický význam," prohlašuje.

F. Dobšík připomíná, že platové tarify pedagogů byly zvýšeny o 2 procenta od 1. ledna 2022. „Znamená to, že pokud finanční prostředky rozpočtu věnované na navýšení platové úrovně pedagogů umožní jen toto zvýšení tarifů, vzroste průměrný plat o 1,6 %. Podíl platového tarifu na průměrné mzdě je 80 %. To není názor, to je matematika. O dalších finančních prostředcích například na zvýšení nenárokových složek platu není nic známo a zřejmě ani rozhodnuto," zdůrazňuje předseda odborů a dodává, že pokud výše inflace v roce 2022 bude přesahovat výši nárůstu průměrného platu pedagogů, poklesne jejich reálný plat. Pokud se nic zásadně nezmění (a jsem si téměř jist, že to tak bude), tato situace nastane. Podle makroekonomické predikce ČR zpracované v lednu 2022 MF má být v roce 2022 inflace na úrovni 8,5 %," zdůrazňuje.

Školské odbory připomínají slova makroekonomů ČMKOS M. Fassmanna, který konstatoval, že státní rozpočet na rok 2022 připravený bývalou ministryní financí A. Schillerovou počítal s inflací 3 %, vláda zmrazila platy v prosinci 2021, kdy se inflace blížila 6 %, ale dnes už je potvrzeno, že se zvýší přes 8 % a naše ekonomika se dostala do režimu tzv. pádivé inflace. To způsobí, že všechny platy ve veřejném sektoru se i těm, kteří dostali „symbolicky“ přidáno, reálně výrazně propadnou. A poznamenávají, že naposledy došlo k takovému propadu v ČR v roce 2013.

Odměňování nepedagogů je nedůstojné

Už jsem se zmínil, že vláda ušetřila nezadatelnou částku i na plotech nepedagogů. Odbory říkají, že v tomto bodě souhlasí s ministrem školství P. Gazdíkem. Odkazují na jeho prohlášení z jednání školské tripartity na začátku února, kde prohlásil, že odměňování nepedagogů je nedůstojné.

Zmínuje ministrův slib, že bude usilovat o to, aby pro nepedagogy byla vytvořena samostatná platová tabulka.

Jednal v této věci i s ministrem práce Marianem Jurečkou a zdůraznil při tom, že vláda musí hledat cestu, jak zmrazené platy nepedagogům, kterým se reálný příjem propadá o 6 %, zvýšit.

„Situace je zoufalá, nejnižší tarifní stupeň této skupiny se ocitá pod úrovní minimální mzdy. To může dříve či později způsobovat problémy přímo s provozem školských zařízení. Tzv. nepedagogové jsou neviditelnou součástí škol, které bez nich nemohou fungovat. Najímat si za ně externí služby je ekonomicky nereálné. Platová tabulka pro nepedagogické pracovníky, zejména v nejnižší tarifu vůbec neodpovídá podmínkám školství. Ministr Jurečka několikrát zdůraznil, že státní rozpočet je ve špatném stavu, zmínil ale možnost případných odměn. Jednání budou pokračovat. Odbory požadují peníze do tarifů," píší odbory.

Bude líp?

„Pro rok 2022 je ale realita taková, že s finančními prostředky na zvýšení platové úrovně nepedagogů se nepočítá. Za situace, že se platové tarify pro nepedagogy nemění a vzrůstá minimální a zaručená mzda, je ve dvanácti platových třídách (další se reálně neuplatňují) ze 144 platových tarifů 91 tarifů, to je 63 %, pod úrovní zaručené mzdy. To je značná degradace celého tarifního systému. Mluvím ovšem o počtu tarifů, ne o počtu zaměstnanců, jichž se tyto „nízké“ tarify týkají. Počty zaměstnanců v jednotlivých platových třídách a stupních zatím neznáme. Například účetní v deváté platové třídě, kde je kvalifikačním předpokladem vyšší odborné vzdělání nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou, dosáhne teprve po 12 letech praxe na svůj běžný platový tarif a do té doby pro ni platí režim zaručené mzdy. Přitom platový tarif má být vyjádřením základní ceny práce," zdůrazňuje F. Dobšík.

Podobně nespokojeni s návrhem rozpočtu jsou zdravotníci, kteří dokonce plánují stávkovou pohotovost. To na tom ještě školství není tak zle? Zeptal jsem se místopředsedkyně školských odborů Markéty Seidlové. „Zdravotnictví přichází o část financí za státní pojištění a ohrazují se proti snižování počtu pracovníků v hygienických stanicích. I ve školství je situace kritická, zatím ale jednáme... Ale nemůžu říci, že by radikálnější řešení ve hře nebylo," říká.

Odbory zatím chtějí o rozpočtu a o kapitole školství jednat s poslanci, kteří budou rozhodovat, zda státní rozpočet schválí v podobě, kterou předložila vláda, či v jeho v rámci udělají nějaké přesuny. „Rozhodně bychom chtěli posílit mzdové náklady zejména pro nepedagogické pracovníky," prohlašuje pro UN předseda školských odborů F. Dobšík.

Kvantifikace cíle „průměrný plat pedagogů bude činit 130 % průměrné mzdy ČR v roce 2024“

	2020	2021	2022	2023	2024
Nárůst průměrné mzdy ČR %	4	5,8	4,9	3,9	4,2
Výše průměrné mzdy Kč	35 611	37 724	39 572	41 115	42 842
Nárůst průměrného platu pedagogů %	10	9	1,6	9,7	9,7
Průměrný plat pedagogů Kč	41 762	45 520	46 248	50 734	55 655
Relace průměrného platu pedagogů k průměrné mzdě ČR	117	120,7	116,9	123,4	129,9

Tabulka ČMKOS PS

Kvantifikace cíle „průměrný plat pedagogů bude činit 130 % průměrné mzdy ČR v roce 2025“

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nárůst průměrné mzdy ČR %	4	5,8	4,9	3,9	4,2	3
Výše průměrné mzdy Kč	35 611	37 724	39 572	41 115	42 842	44 127
Nárůst průměrného platu pedagogů %	10	9	1,6	7,5	7,4	7,4
Průměrný plat pedagogů Kč	41 762	45 520	46 248	49 717	53 396	57 347
Relace průměrného platu pedagogů k průměrné mzdě ČR	117	120,7	116,9	120,9	124,6	130

Tabulka ČMKOS PS